

APEL W SPRAWIE DYSKRYMINACJI DZIECI Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI PRZEZ KOMISJĘ EUROPEJSKĄ

Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną (dalej: PSONI), podejmujące od 1963 roku działania na rzecz włączenia osób z niepełnosprawnością intelektualną we wszystkie aspekty życia społecznego, prowadzące w Polsce 77 ośrodków rehabilitacyjno-edukacyjno-wychowawczych i niepublicznych szkół podstawowych, 14 szkół przysposabiających do pracy oraz 19 przedszkoli, w których prawo do nauki realizuje ponad 6.000 osób z niepełnosprawnością intelektualną, **stanowczo sprzeciwia się dyskryminacji dzieci z niepełnosprawnościami w działaniach Komisji Europejskiej.**

W umowie Partnerstwa na lata 2021-2027 zawartej pomiędzy Komisją Europejską a Polską, opis obszaru edukacji i kompetencji w celu 4 „Europa o silniejszym wymiarze społecznym”, wskazuje, że **„szkoły specjalne i inne placówki, które prowadzą do segregacji lub utrzymania segregacji jakiegokolwiek grupy defaworyzowanej lub zagrożonej wykluczeniem społecznym, nie będą wspierane w zakresie infrastruktury i wyposażenia”**. Zapis ten, wprowadzony do Umowy Partnerstwa na wniosek Komisji Europejskiej, **bezpośrednio dyskryminuje uczniów i wychowanków szkół i placówek specjalnych**, w których realizują oni zagwarantowane w prawie międzynarodowym oraz krajowym prawo do nauki.

Podkreślając znaczenie edukacji włączającej w budowaniu solidarnego i równościowego społeczeństwa, **za niedopuszczalne należy uznać różnicowanie dostępu do najwyższej jakości infrastruktury i wyposażenia dla dzieci z niepełnosprawnościami ze względu na formę działania placówki edukacyjnej**. Szkolnictwo specjalne pełni istotną rolę w systemie oświaty w Polsce i stanowi odpowiedź na szczególne potrzeby wielu dzieci z niepełnosprawnościami w zakresie edukacji i rozwoju. Komisja Europejska nie tylko odmawia tym placówkom możliwości korzystania z funduszy europejskich będących w dyspozycji samorządów wojewódzkich, ale stawia im nieprawdziwe zarzuty o prowadzenie segregacji lub jej utrzymywanie. Stanowisko Komisji Europejskiej oparte na stereotypach dotyczących edukacji specjalnej, krzywdzi uczniów i wychowanków, a także ich rodziców, którzy wybrali

najodpowiedniejszą dla swoich dzieci placówkę edukacyjną. Zgodnie z art. 70 Konstytucji RP to rodzic decyduje o wyborze szkoły dla swoich dzieci. Zapis w Umowie Partnerstwa obnaża całkowity brak znajomości problematyki związanej ze wsparciem osób z niepełnosprawnościami. Aktualnie placówki specjalne, szczególnie niepubliczne, wypełniając braki systemu edukacji dzieci z niepełnosprawnościami, z jednej strony **rozwijają samodzielność, autonomię i kompetencje dzieci z niepełnosprawnościami niezbędne do niezależnego życia, a z drugiej włączają je w działania społeczności lokalnej**. Wobec różnorodności placówek edukacyjnych, to nie ich forma prawna świadczy o jakości działania i realizacji włączenia społecznego.

W konsekwencji Umowa Partnerstwa narusza prawo osób z niepełnosprawnościami do edukacji najwyższej jakości w nowoczesnych warunkach, w obiektach zapewniających równorzędny standard przewidziany dla uczniów bez niepełnosprawności. Ponadto, Umowa Partnerstwa pozostaje w rażącej sprzeczności z Konwencją o Prawach Osób z Niepełnosprawnościami, która nakłada na państwa obowiązek tworzenia warunków korzystania z praw przez osoby z niepełnosprawnościami na zasadzie równości z innymi osobami.

Należy podkreślić, że przestrzeganie „równych praw”, przeciwdziałanie wykluczeniu, praktyki antydyskryminacyjne to istotna część założeń ideowych projektów Unii Europejskiej, która dysponuje Funduszami Europejskimi. W tym świetle praktyka stosowania podwójnych standardów wobec różnych podmiotów i grup społecznych, jest przejawem dyskryminacji.

Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną

ZARZĄD GŁÓWNY

BZG/20/02/2025/MZP

Warszawa, 18 luty 2025 r.

Szanowna Pani

Barbara Nowacka

Minister Edukacji Narodowej

w sprawie: dyskryminacji dzieci z niepełnosprawnością intelektualną

Szanowna Pani Minister,

Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną (dalej: PSONI), wielokrotnie występowało w ostatnich latach do Ministerstwa w sprawie sytuacji dzieci z niepełnosprawnością intelektualną w systemie edukacji. W imieniu ponad 6.000 osób z niepełnosprawnością intelektualną realizujących prawo do nauki w 77 ośrodkach rehabilitacyjno-edukacyjno-wychowawczych i niepublicznych szkołach podstawowych, 14 szkołach przysposabiających do pracy oraz 19 przedszkolach prowadzonych przez PSONI, a także w imieniu ich rodziców **apelujemy o podjęcie niezwłocznych działań w celu zmiany dyskryminacyjnych warunków i zasad wydatkowania funduszy unijnych.**

W umowie Partnerstwa na lata 2021-2027 zawartej pomiędzy Komisją Europejską a Polską, opis obszaru edukacji i kompetencji w celu 4 „Europa o silniejszym wymiarze społecznym”, wskazuje, że „**szkoły specjalne i inne placówki, które prowadzą do segregacji lub utrzymania segregacji jakiejkolwiek grupy defaworyzowanej lub zagrożonej wykluczeniem społecznym, nie będą wspierane w zakresie infrastruktury i wyposażenia**”. Zgodnie z praktyką wydatkowania na przykład Funduszy Europejskich dla Małopolski 2021-2027, z możliwości dofinansowania wykluczony został ośrodek rehabilitacyjno-edukacyjno-wychowawczy prowadzony przez jedno z Kół terenowych PSONI.

PSONI od 1963 r. prowadzi w Polsce działania na rzecz pełnego włączenia osób z niepełnosprawnością intelektualną we wszystkie sfery życia. Ze zdumieniem

ul. Głogowa 2b
02-639 Warszawa

tel.: +48 22 848 82 60
faks +48 22 848 61 62
zg@psoni.org.pl

www.psoni.org.pl

przyjmujemy brak skutecznych działań Ministerstwa zmierzających do równego traktowania dzieci i młodzieży realizujących obecnie w placówkach specjalnych zagwarantowane w prawie międzynarodowym oraz krajowym prawo do nauki.

Podkreślając znaczenie edukacji włączającej w budowaniu solidarnego i równościowego społeczeństwa, potwierdzając prawo do niezależnego życia każdej osoby z niepełnosprawnością, a przede wszystkim w pełni przyjmując, realizując i promując wszystkie postanowienia Konwencji ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami, **PSONI za niedopuszczalne uznaje różnicowanie dostępu do najwyższej jakości infrastruktury i wyposażenia dla dzieci z niepełnosprawnościami ze względu na formę działania placówki edukacyjnej.** Jak słusznie wskazuje Komentarz ogólny nr 4 Komitetu ds. Praw Osób z Niepełnosprawnościami dotyczący prawa do edukacji włączającej¹, osoby z niepełnosprawnością intelektualną to jedna z grup najbardziej zagrożonych wykluczeniem z edukacji. Wypada zatem przypomnieć, że to dzięki rzesznictwu PSONI w ustawie z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. 1994 nr 111 poz. 535) Minister Edukacji Narodowej został zobowiązany do objęcia dzieci i młodzieży „upośledzonych umysłowo w stopniu głębokim” rewalidacją i wychowaniem. Rozporządzenie Ministerstwa Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 1997 r. (Dz. U. 1997 nr 14 poz. 76) określiło szczegółowo zasady organizowania tych zajęć i umożliwiło edukację dzieciom, które dotychczas były zwalniane z obowiązku szkolnego, a przez to niewidoczne dla systemu. Dla zapewnienia edukacji najwyższej jakości PSONI zaczęło tworzyć ośrodki rehabilitacyjno-edukacyjno-wychowawcze (OREW), w których odpowiednie wsparcie i szanse na rozwój otrzymują nieodpłatnie przede wszystkim młodzież i dzieci z głęboką niepełnosprawnością intelektualną. Mimo wielu pozytywnych działań Ministerstwa wzmacniających placówki edukacyjne ogólnodostępne oraz przygotowujących je do wspierania dzieci z niepełnosprawnościami, szkolnictwo specjalne pełni obecnie istotną rolę w systemie oświaty w Polsce i wciąż stanowi odpowiedź na szczególne potrzeby wielu dzieci z niepełnosprawnościami, szczególnie z głęboką niepełnosprawnością intelektualną.

¹ General comment No. 4 on Article 24 - the right to inclusive education (25.11.2026, CRPD/C/GC/4) <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no-4-article-24-right-inclusive>

Placówki edukacyjne PSONI, nie mając charakteru ogólnodostępnego, **w żadnym wypadku nie prowadzą do segregacji dzieci z niepełnosprawnościami**, ale są często jedyną szansą na edukację dzieci poza domem, w grupie rówieśniczej, a nie w izolacji. Ze względu na wieloraką niepełnosprawność naszych uczniów, oprócz nauczycieli oligofrenopedagogów (pedagogów specjalnych) zatrudniamy wielu innych specjalistów, m.in. surdopedagogów, tyflopedagogów, neurologopedów, psychologów, fizjoterapeutów, specjalistów integracji sensorycznej, komunikacji alternatywnej AAC i in., co podkreśla cel naszych działań – jak najwyższą jakość edukacji.

Zapisy Umowy Partnerstwa będące realizacją stanowiska Komisji Europejskiej oraz Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności (...)², bezpośrednio dyskryminują dzieci i młodzież realizujące prawo do nauki w placówkach specjalnych. Odmowa możliwości korzystania z funduszy europejskich w omawianym zakresie wynika najprawdopodobniej z niezrozumienia zasad organizacji systemu edukacji w Polsce przez instytucje unijne. Dlatego tym większe zdumienie budzi brak reakcji Ministerstwa Edukacji w związku z nieprawdziwymi zarzutami o prowadzenie segregacji lub jej utrzymywanie przez placówki specjalne. Jakkolwiek PSONI popiera wszystkie działania ostatnich 20 lat na rzecz edukacji włączającej, to w żadnym wypadku nie może się zgodzić na przeniesienie odpowiedzialności za brak skutecznych działań włączających w polskich placówkach edukacyjnych na dzieci z niepełnosprawnością intelektualną i ich rodziny. Wybór placówki edukacyjnej dla dzieci jest prawem ich rodziców zagwarantowanym w art. 70 Konstytucji RP i jest podyktowany dbaniem o najlepszą jakość edukacji ich dzieci.

Zapis w Umowie Partnerstwa obnaża całkowity brak znajomości problematyki związanej ze wsparciem osób z niepełnosprawnościami. Aktualnie placówki specjalne, szczególnie niepubliczne, wypełniając braki systemu edukacji dzieci z niepełnosprawnościami, z jednej strony **rozwijają samodzielność, autonomię i kompetencje dzieci z niepełnosprawnościami niezbędne do niezależnego życia**,

² Dz. U. L 231 z 30.06.2021

a z drugiej włączają je w działania społeczności lokalnej. Wobec różnorodności placówek edukacyjnych, to nie ich forma prawna świadczy o jakości działania i realizacji włączenia społecznego. Oczywiście jedynie włączający system kształcenia stanowi pełną realizację art. 24 Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami, ale o charakterze, poziomie i zakresie włączenia dzieci z niepełnosprawnościami nie decyduje nazwa placówki, a działania przez nią podejmowane – np. realizowane racjonalne dostosowania wobec każdego dziecka, współpraca z innymi placówkami edukacyjnymi, kontakty dzieci z niepełnosprawnościami z grupami rówieśniczymi bez niepełnosprawności, angażowanie się z życie społeczności lokalnej, aktywny udział w wydarzeniach lokalnych. Zapewnienie prawa do edukacji włączającej zgodnie z Komentarzem do art. 24 Konwencji wymaga przede wszystkim **zmiany kultury, polityki i praktyki działania we wszystkich formalnych i nieformalnych środowiskach edukacyjnych**, aby uwzględnić zróżnicowane wymagania i cechy poszczególnych uczniów. Wskazywane przez Komitet ds. Praw Osób z Niepełnosprawnościami obowiązki państwa na rzecz kształcenia ogólnodostępnego, nie mogą prowadzić do zmniejszenia jakości edukacji na rzecz dzieci z niepełnosprawnościami prowadzonej w placówkach specjalnych. Co więcej, **wspieranie rozwoju systemu pozwalającego na stopniowe, racjonalne i uwzględniające potrzeby dzieci i ich rodziców zwiększanie roli kształcenia ogólnodostępnego nie może się odbywać bez wykorzystania infrastruktury oraz zasobów placówek specjalnych**. Z tego powodu niezrozumiałe są zapisy Umowy Partnerstwa naruszające prawo osób z niepełnosprawnościami do edukacji najwyższej jakości w nowoczesnych warunkach, w obiektach zapewniających równorzędny standard przewidziany dla uczniów w placówkach ogólnodostępnych. Ponadto, Umowa Partnerstwa pozostaje w rażącej sprzeczności z Konwencją o prawach osób z niepełnosprawnościami, która nakłada na państwa obowiązek tworzenia warunków korzystania z praw przez osoby z niepełnosprawnościami na zasadzie równości z innymi osobami. Warto bowiem zaznaczyć, że brak jest przewidzianych w funduszach krajowych środków finansowych na projekty infrastrukturalne jak przewidziane w funduszach unijnych, co mogłaby oczywiście minimalizować negatywne konsekwencje Umowy Partnerstwa.

Ponad 62-letnie doświadczenie PSONI w działaniach na rzecz pełnego włączenia osób z niepełnosprawnością intelektualną we wszystkie aspekty życia

proceeds to the conclusion, that unfortunately children with multiple disability, in particular with deep intellectual disability **in the current education system of general access do not have adequate chances for comprehensive education and necessary support.** We have already drawn attention many times that creating inclusive and non-discriminatory conditions of education and rehabilitation is not only realization of art. 24 of the Convention on the rights of persons with disabilities, but above all **guaranteeing the greatest possible independence of life of persons with disabilities.** PSONI is convinced, that the above goals can be realized in different types of schools. Unfortunately, the solution relying on infrastructure support of only general access schools is not a tool serving the realization of the goals resulting from art. 24 of the Convention on the rights of persons with disabilities.

In connection with the above, opening to discussion and searching for non-discriminatory solutions, with hope for understanding the presented problems

we remain with best regards

Do wiadomości:

- 1) Pan Łukasz Krasoń, Pełnomocnik Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych
ul. Żurawia 4 A, 00-503 Warszawa
- 2) Pani Katarzyna Kotula, Ministra ds. Równości
Aleje Ujazdowskie 1/3, 00-583 Warszawa

